

Zitting 1981

16 967

Bepaling van de som voor de kosten van het regentschap

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Bij Rijkswet van 10 juni 1981 (Stb. 362) werd Prins Claus der Nederlanden benoemd tot Regent van het Koninkrijk voor het geval dat de uit het huwelijk van Koningin Beatrix met Prins Claus geboren opvolger, krachtens erfopvolging Koning geworden, niet de leeftijd heeft bereikt, waarop hij ingevolge de Grondwet kan aanvangen het Koninklijk gezag uit te oefenen. Prinses Margriet werd bij dezelfde Rijkswet aangewezen als Regentes van het Koninkrijk, mocht Prins Claus komen te overlijden, afstand doen van het regentschap, dan wel buiten staat geraken het regentschap waar te nemen.

Ingevolge artikel 47, eerste lid, van de Grondwet dient een wet bij de benoeming van de Regent de som te bepalen, die op het jaarlijkse inkomen van de Kroon zal worden genomen voor de kosten van het regentschap. Het hierbij ingediende wetsontwerp dient ter voldoening aan dit grondwettelijk voorschrift.

De strekking van artikel 47, eerste lid, van de Grondwet is van tweërlei aard. In de eerste plaats bepaalt het dat aan de Regent een vergoeding dient te worden gegeven voor de aan het regentschap verbonden kosten. In de tweede plaats wordt bepaald dat die vergoeding niet ten laste komt van 's Rijks schatkist, maar ten laste van de uitkering aan de Koning. Ingevolge artikel 22 van de Grondwet en de daarop gebaseerde Wet financieel statuut van het Koninklijk Huis (Stb. 1972, 701) wordt aan de Koning een uitkering verstrekt, ongeacht of hij al dan niet de leeftijd heeft bereikt waarop hij kan aanvangen het Koninklijk gezag uit te oefenen. Een en ander brengt met zich dat in geval van een regentschap geen extra uitkeringen door het Rijk worden gedaan, maar dat binnen het kader van de bestaande uitkeringen een verschuiving plaats vindt en wel van de Koning naar de Regent.

Met betrekking tot het onderhavige wetsontwerp zag de Regering zich in de eerste plaats voor de vraag gesteld welke opzet gevolgd zou moeten worden bij het bepalen van de som van de kosten van het regentschap. De uitkeringen aan de Koning en aan andere leden van het Koninklijk Huis zijn geregeld in de eerdergenoemde Wet financieel statuut van het Koninklijk Huis. Ingevolge artikel 1 van deze wet zijn de uitkeringen aan de onderscheiden leden van het Koninklijk Huis samengesteld uit drie componenten. Enerzijds is er de vergoeding voor niet-declarabele personeelskosten (component A) en voor niet-declarabele materiële kosten (component B), anderzijds is er een inkomensbestanddeel (component C).

De Regent neemt tijdelijk het Koninklijk gezag waar. Naast de onkosten welke duidelijk inherent zijn aan de uitoefening van het koningschap en welke op declaratiebasis ten laste komen van verschillende hoofdstukken van

de rijksbegroting, heeft de Regent bij de waarneming van het koningschap personeelskosten en materiële kosten, welke normaliter door de Koning uit de componenten A en B van zijn uitkering worden bekostigd. Tevens kan de Regent uiteraard aanspraak maken op een vrij besteedbaar inkomensbestanddeel.

Naar het oordeel van de Regering ligt het dan ook voor de hand dat bij het bepalen van de som van de kosten van het regentschap wordt aangesloten bij het uitkeringssysteem van de Wet financieel statuut van het Koninklijk Huis.

Rijst vervolgens de vraag welk gedeelte van de uitkering voor de Koning moet toevallen aan de Koning die de leeftijd nog niet heeft bereikt, waarop hij kan aanvangen het Koninklijk gezag uit te oefenen, en welk gedeelte van die uitkering aan de Regent dient te worden toegekend.

De Regering is de mening toegedaan dat dit voor elk van de uitkeringscomponenten afzonderlijk moet worden gezien. Hierbij verdient het volgen de nog de aandacht. Als echtgenoot van de Koningin ontvangt Prins Claus thans een uitkering ten laste van het Rijk. Ingevolge artikel 2 van de Wet financieel statuut van het Koninklijk Huis ontvangt de overlevende echtgenoot van de Koningin, zolang hij lid van het Koninklijk Huis is, een uitkering die binnen twee jaren na het overlijden wordt geregeld door aanvulling van die wet. Tot het in werking treden van bedoelde regeling ontvangt de overlevende echtgenoot ten minste de uitkering, welke hij zou hebben ontvangen indien het overlijden niet zou hebben plaats gehad.

De A-component van de uitkering aan de Koning strekt tot vergoeding van de salariskosten van het niet-declarabele hofpersoneel. Het gaat om degenen, die hun instructie van het Staatshoofd ontvangen, dus de leden van de staf alsmede om degenen die in de onmiddellijke omgeving van het Staatshoofd verkeren en wier dienstverband zich grotendeels in de familiesfeer voltrekt. In geval van een regentschap zullen deze personeelsleden ten dienste van de Regent moeten staan en hun instructies van hem ontvangen. Bij de rechtspositionele regeling van de betrokken leden van de hofhouding zal een voorziening worden getroffen om dit ook rechtens te effectueren. Het salaris van bedoelde leden van de hofhouding zal door de Regent worden betaald en het komt de Regering derhalve juist voor de A-component van de uitkering aan de Koning geheel aan de Regent te doen toevallen.

De B-component van de uitkering aan de Koning strekt tot vergoeding van diens niet-declarabele materiële onkosten. Tijdens een regentschap zullen de ter zake te maken kosten weinig verandering ondergaan. De Regering acht het daarom juist deze te doen toekomen aan de Regent, behoudens een bedrag voor eigen niet-declarabele algemene uitgaven van de Koning die de leeftijd nog niet heeft bereikt waarop hij kan aanvangen het Koninklijk gezag uit te oefenen. Daarom is voorgesteld aan de Regent te doen toevallen de B-component van de uitkering aan de Koning, verminderd met het bedrag van de B-component van de uitkering aan de echtgenoot van de Koning. De jonge Koning behoudt het overblijvende gedeelte, dat gelijk is aan dat waartoe de echtgenoot van de Koning gerechtigd is.

De C-component van de uitkering aan de Koning betreft het vrij besteedbare inkomensbestanddeel. De Regering stelt voor deze component op overeenkomstige wijze als de B-component te verdelen.

Overeenkomstig het grondwettelijk voorschrift van artikel 47 heeft de in dit wetsontwerp voorgestelde verdeling geen invloed op het totaal der uitkeringen. Wanneer Prins Claus Regent zou worden bestaat dat totaal uit de uitkering aan de Koning en uit de uitkering, waarop Prins Claus als overlevende echtgenoot recht heeft. Hierbij zij aangetekend dat de verdeling van de B- en de C-component van de uitkering aan de Koning zodanig is vastgesteld dat de componenten B en C van de aan Prins Claus toekomende uitkeringen het bedrag van de componenten B en C van de uitkering aan de Koning niet overschrijden. Alleen het bedrag van de A-component van de bij een regentschap aan Prins Claus toekomende uitkeringen is hoger dan de A-component van de uitkering aan de Koning. Dit vindt zijn oorzaak hierin

dat, aangezien het regentschap een tijdelijke zaak is, Prins Claus het personeel dat hij thans uit de A-component van zijn uitkering bekostigt, in dienst moet houden en dat hem daarvoor de hem toekomende vergoeding verstrekt moet blijven. Dit is ook in het belang van de rechtspositie van het betrokken personeel.

Ook in geval Prinses Margriet Regentes zou worden komt in het totaal der uitkeringen geen verandering. Aangezien zij op eigen titel geen recht heeft op een uitkering, ontvangen de Koning die de leeftijd nog niet heeft bereikt waarop hij kan aanvangen het Koninklijk gezag uit te oefenen, en zij tezamen de uitkering, welke toekomt aan de Koning.

In tweemaal opzicht wijkt het thans ingediende wetsontwerp af van voorgaande wetten tot regeling van de kosten van het regentschap.

In de eerste plaats is in tegenstelling tot vorige keren de som van de kosten van het regentschap niet uitgedrukt in een bepaald bedrag, maar wordt aangegeven uit welke bestanddelen die som bestaat. Zoals gezegd, sluit dit beter aan bij het bestaande uitkeringssysteem. Deze wijze van vaststelling heeft bovendien het voordeel dat de bedragen ingevolge artikel 1 van de Wet financieel statuut van het Koninklijk Huis automatisch worden aangepast aan de ontwikkeling van het loon- en het prijspeil. Vroeger moesten hiertoe de onderscheiden wetten tot regeling van de kosten van het regentschap regelmatig worden gewijzigd. Het tweede verschil met vroegere regelingen is dat thans in tegenstelling tot die regelingen het grootste gedeelte van de uitkering welke bestemd is voor de Koning, aan de Regent toevallt. Gezien het functionele karakter van de uitkering komt dit juist voor.

In artikel 3 is voorgesteld te bepalen dat de in artikel 1 bedoelde som vrij is van persoonlijke belastingen. Naar het oordeel van de Regering ligt dit voor de hand, aangezien de uitkering aan de Koning, welke als uitgangspunt dient voor de onderhavige regeling, eveneens vrij is van persoonlijke belastingen. Aangezien het hier niet gaat om een uitkering als bedoeld in artikel 22 van de Grondwet, waarvoor krachtens dit artikel vrijdom van persoonlijke belastingen bestaat, moet dit uitdrukkelijk bepaald worden. Nu het hier ook overigens niet gaat om vrijdom van belasting in de zin van artikel 22, tweede lid, is voor aanvaarding van het onderhavige wetsontwerp de in het derde lid van artikel 22 voorgeschreven gekwalificeerde meerderheid niet vereist.

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
A. A. M. van Agt

De Minister van Binnenlandse Zaken,
H. Wiegel

De Minister van Financiën,
A. P. J. M. M. van der Stee